

Del s. XIX fins al nostre present

La construcció del santuari de Santa Afra (1760) i la conversió de la torre de Taialà en quarter general de l'exèrcit napoleònic durant els setges de Girona dels anys 1808-1809 són dos fets històrics rellevants de Sant Gregori en aquests segles. Les dades de població, tanmateix, ens delaten un període de creixement, ja que es passa dels 660 habitants de l'any 1718 a 1126 l'any 1787 i a 2216 l'any 1860. Aquest increment de població és simultani a totes les parròquies, de manera que se'ns dibuixa una expansió general de les terres conreades, certificada per la construcció d'un bon nombre de noves masies.

Començà a formar-se ara el nucli urbà a frec del vell camí ral de Girona a Sant Martí de Llémèna, que passava per l'actual carrer de Baix, i al voltant del torrent Vidal. La construcció del pont sobre el Ter i l'arribada de la carretera de Girona l'any 1904 van impulsar definitivament el creixement del poble, sobretot a banda i banda de la nova via. Es construïren fins i tot alguns edificis significats, com les escoles modernistes (1919), projectades per l'arquitecte Rafael Masó, i l'ajuntament, inaugurat el 1929, el mateix any en què arribà l'electricitat.

Els anys 30 es van fer notar a Sant Gregori amb la proclamació pacífica de la II República l'any 1931 i un esclat de la guerra civil (1936) on hem de destacar la presa del poder municipal per part del Comitè Antifeixista i la substitució de l'antic alcalde, Francesc Ribes, per Llorenç Rovira. Mentre, a diferència d'altres municipis, el temple parroquial amb prou feines era espoliat, l'any 1937 el nom del municipi, de connotacions religioses, fou canviat pel de Tudela de Ter. Els majors danys materials es produïren el 1939, durant la retirada de l'exèrcit republicà, quan es va destruir el pont sobre el Ter i, a Domeny, l'antiga església, la rectoria i el cementiri. I com tot el país, Sant Gregori patí els estralls del conflicte sobretot en les persones mortes, ferides, desaparegudes i empresonades a la guerra i en la posterior repressió.

Les dècades dels 40 i 50, en què ocupà l'alcaldia Joan Carreras (que ja ho havia fet abans de la guerra), foren d'una lenta recuperació que s'accelerà als anys 60 i 70. La població passà de 2140 habitants l'any 1950 a 3840 l'any 1960 i a 6469 l'any 1970, canviant radicalment de distribució. Bona part de les parròquies rurals (sobretot Constantins, Ginestar i Sant Medir) iniciaren un procés de despoblament, mentre que als voltants del nucli s'obrien nous carrers, sobretot al sector del Mas Vilà, a ponent. Però on s'experimentà un creixement inusual, degut a l'arribada d'immigrants, fou a la zona més propera a Girona (Fontajau i una part de Taialà i Domeny), fruit del creixement de la pròpia ciutat. L'any 1974 tot aquest sector, que quedava a l'altra banda de la nova autopista, fou annexat a Girona, de manera que Sant Gregori va passar, de bell nou, a tenir menys de 2000 habitants: es van perdre només 6 km² però més de 5000 habitants. En aquests anys també sorgí una certa industrialització al terme, especialment a la zona de Domeny.

Des d'un punt de vista polític, la democràcia arribà a l'ajuntament després de les primeres eleccions municipals l'any 1979, que foren guanyades per una candidatura independent al capdavant de la qual hi havia Ramon Vidal. Des de 1983, l'alternativa fou cedida a CiU, en la persona de Joaquim Vidal primer i Lluís Ferrer després. La mateixa coalició ha governat el municipi des d'aleshores.

Ha estat el despoblament del camp, la funció de capitalitat de la vall, i la proximitat amb Girona el que ha canviat radicalment la fesomia de Sant Gregori aquests darrers 30 anys, molt especialment el pla que envolta el poble. Hi ha sorgit una creixent urbanització que s'estén sobretot a l'oest del nucli (sectors Mas Simon, de la Torre, de Ponent, Soler i Patel i Arbat) i, més recentment, també pel sud (sector Sud) i pel nord-oest (sector Pla d'en Serra).

Les dades de població reflecteixen aquest creixement (1670 habitants l'any 1979, 1735 l'any 1986, 1992 el 1992, 2130 l'any 1996 i 2600 l'any 2003), que no ha estat només quantitatiu. Sant Gregori s'ha dotat d'una quantitat important de serveis públics (zona esportiva, piscines, biblioteca...) i d'una urbanització racional en un entorn proper al mateix temps a la ciutat de Girona i

a una zona de gran valor natural i paisatgístic com és la vall de Llémena, de la qual n'ha esdevingut el centre indiscutible.